

10. "Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации" от 14.11.2002 N 138-ФЗ (ред. от 27.12.2018) <http://www.consultant.ru>

11. Федеральный закон от 27.07.2010 N 193-ФЗ (ред. от 23.07.2013) "Об альтернативной процедуре урегулирования споров с участием посредника (процедуре медиации)" <http://www.consultant.ru>

12. Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь от 15 декабря 1998 г. № 219-З. <http://etalonline.by>

13. Кодекс Республики Казахстан от 31 октября 2015 года № 377-V «Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 21.01.2019 г.) <https://online.zakon.kz>

14. Закон Республики Казахстан от 28 января 2011 года № 401-IV «О медиации» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 31.10.2015 г.) <https://online.zakon.kz>

15. Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Казахстан. –Астана: Библиотека Верховного Суда Республики Казахстан, 2016. – С.373.

Code of Civil Procedure as promulgated on 5 December 2005 (Bundesgesetzblatt (BGBl., Federal Law Gazette) I page 3202. www.juris.de

Д.Нурумов

ТДЮУ Фуқаролик процессуал ва иқтисодий процессуал ҳуқуқи кафедраси ўқитувчиси

АДВОКАТ ТОМОНИДАН ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИГА ЮРИДИК ХИЗМАТ КЎРСАТИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ МЕХАНИЗМИ

Аннотация: Мақолада адвокатнинг тадбиркорлик фаолиятига юридик хизмат кўрсатиш тартиби, турлари, ҳуқуқий механизми ҳамда илмий ва назарий асослари таҳлил қилинган. Шунингдек, адвокатнинг тадбиркорлик фаолиятига юридик ёрдам кўрсатиш билан боғлиқ масалалар адвокатура фаолиятини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва соҳага оид олимларнинг ёндошувлари асосида ёритилган.

Калит сўзлар: консалтинг, адвокат, консультант, бизнес-консультант, арбитраж

Аннотация: В статье представлен анализ правового порядка и видов, правового механизма, а также научных и теоретических основ юридического обслуживания адвокатам предпринимательской деятельности. А также, вопросы связанные с оказанием адвокатами юридической помощи для предпринимательской деятельности освещены на основе нормативно правовых актов регулирующих адвокатскую деятельность и подходов ученых данной отрасли.

Ключевые слова: консалтинг, адвокат, консультант, бизнес-консультант, арбитраж

Annotation: The article presents an analysis of the legal order and types, the legal mechanism, as well as the scientific and theoretical foundations of legal services as an advocate of business cases. As well, issues related to the provision of legal aid by advocates for entrepreneurial activities are covered on the basis of normative legal acts regulating the activity of advocacy and the approaches of scientists in the sphere.

Keywords: consulting, advocate, consultant, business-consultant, arbitration.

Суд-ҳуқуқ тизимидаги ислохотларнинг муҳим таркибий қисми сифатида адвокатуранинг роли ҳамда аҳамиятини кучайтириш ва мустаҳкамлаш мақсадида мамлакатимизда бир қатор қонун ва қонун ости ҳужжатлари қабул қилинди.

Уларда белгиланган вазифалардан келиб чиқиб, адвокатларни тадбиркорлик субъектларига юридик (консалтинг) хизматларини кўрсатиш фаолиятининг ҳуқуқий механизмлари тўғрисида фикр юритадиган бўлсак, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон Фармонида мувофиқ тасдиқланган 2017-2021-йилларда мамлакатимизни ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида тадбиркорлик субъектларига ҳуқуқий хизмат кўрсатувчи корпоратив юридик маслаҳатлар ва юридик консалтингларни ривожлантириш масаласи кўрсатиб ўтилган [1].

Бундан ташқари 2017 йил 22 декабрда Президентимиз илк бор Олий Мажлисга Мурожаатнома билан чиқиш қилиб, мазкур Мурожаатномада адвокатларнинг консалтинг хизмати, яъни маслаҳат бериш ва тадбиркорлик субъектларига ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш борасидаги фаолиятини

такомиллаштириш чораларини кўриш, адвокатлар томонидан юридик хизматлар кўрсатиш юзасидан фаолиятни кенгайтириш, тадбиркорларга рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштиришда кўмаклашиш, давлат органларида вакиллик қилиш, низоларни судгача ҳал этиш, меҳнат ҳуқуқи бўйича юридик хизматлар кўрсатиш, ҳуқуқий саводхонлиқни ошириш каби йўналишларда бундай хизматларни кучайтириш лозимлиги таъкидлаб ўтилган.

Адвокатура институтини такомиллаштирилишидаги яна бир муҳим ҳужжатлардан бири Президентимизнинг 2018 йил 12 майдаги “Адвокатура институти самарадорлигини тубдан ошириш ва адвокатларнинг мустақиллигини кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони қабул қилинди [2].

Президентимизнинг мазкур Фармони суд-ҳуқуқ тизимидаги ислохотларни чуқурлаштириш, адвокатура тизимини янада ривожлантириш, адвокатларнинг ролини кучайтириш, пировардида, қонун устуворлигини таъминлаш, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ҳамда эркинликларини мустақкам ҳимоя қилиш борасида муҳим қадамлардан бири бўлди.

Шу билан бир қаторда мазкур Фармонга асосан адвокатура тизимида жиддий ўзгаришлар амалга оширилди.

Хусусан муҳокама этилаётган масала юзасидан фармонда тижорат ташкилотлари юридик маслаҳат хизматларини лицензия олмасдан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда амалга ошириши мумкинлиги белгиланган. Бунда қайд этилган ташкилотлар фуқаролик, жиноий, иқтисодий ва маъмурий ишлар бўйича судларда вакиллик қилиш ҳуқуқига эга бўлмайдилар.

Адвокатлик тузилмалари юридик маслаҳат хизматларини Ўзбекистон Республикасининг “Адвокатура тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ амалга оширадилар.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Адвокатура институти самарадорлигини тубдан ошириш ва адвокатларнинг мустақиллигини кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2018 йил 12 майдаги ПФ-5441-сон фармонини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 17 августдаги 675-сон қарори билан “Тижорат ташкилотлари томонидан юридик маслаҳат хизматларини кўрсатиш тўғрисида” Низом [3] тасдиқланган. Мазкур низомда адвокат мақоми ўз аризасига кўра тўхтатиб турилган шахс юридик маслаҳатчи сифатида ишлаши мумкинлиги кўрсатиб ўтилган.

Адвокатнинг тадбиркорлик фаолиятига юридик хизмат кўрсатиш тартибини ёритишдан олдин консалтинг тушунчасига ҳам тўхталиб ўтамиз.

Консалтинг бу – маслаҳат бериш фаолияти бўлиб, замонавий ишлаб чиқариш ва ишбилармонлик муҳитининг шиддат билан ривожланиб бораётган мазкур даврда ҳўжалик юритувчи субъектлар учун зарурий бўлган хизмат тури ҳисобланади.

Унинг асосий моҳияти тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи субъектлар ҳамда ҳўжалик юритувчи ташкилотларга мураккаб масалаларни ҳал этиш, компаниянинг молиявий аҳволини белгилаш ҳамда ишлаб чиқариш фаолиятини ташкил этиш, ишлаб чиқариш фаолиятининг маҳсули бўлган

товарларни реализация қилиш ва хизматлар кўрсатиш жараёнида қўлланилиши лозим бўлган тавсиялар бериш, активлардан унумли фойдаланиш ва учинчи томон инвестицияларини жалб этиш, режали аудитни ўтказиш, кадрлар тайёрлаш тизимини жорий этиш, менежментдаги бошқарув қобилиятларини шакллантириш, ташкилотдаги меҳнат фаолиятининг умумий самарадорлигини оширишга йўналтирилган таклифлар беришда намоён бўлади [4].

Мазкур фаолият “Консультантлар” яъни тегишли соҳа фаолиятига доир масалалар юзасидан консалтинг хизматларини таклиф этувчи зарурий билим ва амалий иш тажрибасига эга бўлган шахслар томонидан амалга оширилади. Улар турли шаклдаги корхоналар учун бизнесни бошлаш, маркетинг, ишлаб чиқариш, стратегия, ташкилот тузилмаси, соғлиқ ва хавфсизлик, технология ва алоқа билан боғлиқ бўлган турли хилдаги муаммоларни ечишга ёрдам беради. Баъзи консультантлар ўзлари ишлайдиган, маълум бир соҳада ихтисослашган кўникмаларни таклиф қиладиган мустақил пудратчилар ҳисобланади, бошқа консультантлар эса кенг доирадаги бизнес соҳаларида кўмак таклиф қилувчи йирик консалтинг фирмалари учун фаолият кўрсатади.

Консалтинг сектори 1960 йилларда пайдо бўлганидан буён тезкор ўсиш суръатларида ривожланган, хусусан Америка Қўшма Штатларидаги ўнта йирик консалтинг фирмасини ўз ичига олган “Business Week” 1990 йиллар охирида компаниянинг йилига 10 фоиз ўсишига эришган бўлса, 2000 йилда ушбу кўрсаткич 14 фоизга етган. Бунда бир қанча омиллар консалтинг фаолияти ўсишига ҳисса қўшган. Биринчидан, корпоратив қисқариш тенденцияси натижасида кўплаб компаниялар ўзларининг барча зарур вазифаларини бажариш учун ички ишчи кучига эга эмаслиги бўлса, иккинчидан, бугунги ишбилармонлик муҳитининг мураккаблиги - тартибга солиш, глобаллашиш ва технология тараққиёти натижаси сифатида кўплаб компанияларнинг бизнесни ривожлантириш йўлидаги амалий ҳамда самарали тавсияларга муҳтож эканлиги билан боғлиқ ҳисобланади.

Консультант хизматидан фойдаланиш хусусида қарор қабул қилиш жараёнида бизнес фаолияти субъектлари ҳақиқий муаммонинг моҳиятини, ички ресурслардан уни оқилона бартараф этиш учун фойдалана олмаслик сабабларини ва маслаҳатчини таклиф этиш орқали қутилиши мумкин бўлган ижобий натижалар фарзини кўриб чиқиши керак.

Ушбу масала юзасидан Жон Адамснинг фикрича, консультант хизматлари талаб қилиниши мумкин бўлган бир нечта вазиятлар мавжуд, бунга компаниянинг реал даромадлари текис ёки жуда секин ўсиб бориши, харажатларнинг даромадга нисбатан ортиши, бизнесни бошқариш тизимининг эскирганлиги кабилар сабаб бўлади [5].

Шу билан бир қаторда Давид Жонснинг фикрига кўра компания фаолиятининг консультант хизматида эҳтиёжи раҳбар томонидан бутун тизимни ва ишлаб чиқариш жараёнини қайта ташкил этиш учун оптимал дастурга эга бўлиш истаги пайдо бўлганида, рақобатбардошлиқни оширишнинг зарурий босқичларида шунингдек компания банкротлик шароитида ёки зарарли ишлаб чиқариш фаолиятини амалга ошираётган ҳолларда юзга келади ҳамда ушбу жараёнда консалтинг фирмалари ўз зиммасига

тегишли корхонани инқирозли вазиятдан олиб чиқиш вазифасини олади.

Яна шунинг ҳам таъкидлаш жоизки, ҳўжалик юритувчи субъектлар томонидан малакали консалтинг хизматларини кўрсатувчи мутахассисларни танлашда ва улар билан шартнома имзолаш олдидан бир қанча хусусиятларга, яъни тақдим этилаётган хизматларнинг нархига, консултантнинг иш тажрибаси ҳамда салоҳиятига, консалтинг компаниясининг фаолият юритаётган муддатига, аввалги мижозларнинг иши бўйича ҳисоботларга эътибор қаратилиши лозим [6].

Бунда албатта компанияга хизмат кўрсатувчи консултант унинг ишлаб чиқариш ва хизматларни кўрсатиш борасидаги маҳсулдорлик даражасининг сифат жиҳатидан юқори кўрсаткичларга эришиши учун зарур тадбирларни амалга ошириши, бизнесни ривожлантириш йўлидаги амалий тавсиялар билан компания ходимларининг малакасини оширишга кўмаклашиши, шунингдек ташкилотнинг келажака йўналтирилган истиқболли юксалиш дастурларини ишлаб чиқишда қатнашиши лозим ҳисобланади.

Бугунги кунда консалтинг хизматларини кўрсатиш юзасидан бизнес, молиявий, ҳуқуқий ҳамда технологик соҳалардаги масалаларни ҳал этувчи маслаҳатчиларни топиш мумкин ҳисобланади [7].

Ёритилаётган мавзу доирасидан келиб чиққан ҳолда тадбиркорлик субъектларига юридик консалтинг хизматларини кўрсатиш фаолияти хусусида фикр юритадиган бўлсак, аввало юридик консалтинг бу – юридик соҳа мутахассислари томонидан жисмоний ҳамда юридик шахсларга ҳуқуқий нормалар орқали тартибга солинадиган муносабатлар юзасидан вужудга келган муаммоларни ҳал этишда кўмак бериш, уларни қизиқтираётган масалалар бўйича оғзаки маслаҳат ва тушунтиришлар, шунингдек ёзма маълумотномалар тақдим этиш билан боғлиқ бўлган жараёнлар тизими ҳисобланади.

В.Буробиннинг фикрича адвокат ва тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги алоқалар ўзаро фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларга асосланган бўлиб, бунда адвокат тадбиркорлик субъектига у билан тузилган ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги шартнома орқали юридик ёрдам кўрсатади. Мазкур шартнома асосида адвокат тадбиркорлик субъекти номидан бошқа тадбиркорлар ҳамда юридик шахслар билан тузиладиган битимларда шунингдек давлат органлари ва судларда вакилликни амалга оширади ҳамда уларнинг бизнес фаолияти қонуний асосда амалга оширилиши учун маъсулиятни ўз зиммасига олади [8].

“Адвокатлик фаолиятини лицензиялаш тўғрисида”ги Низомга асосан адвокатлик фаолиятини лицензиялаш қуйидаги ихтисосликлар бўйича амалга оширилиши белгиланди:

- фуқаролик ва иқтисодий суд ишларини юритиш;
- маъмурий ва жиноий суд ишларини юритиш ихтисосликлари бўйича.

Ихтисослик фақат фуқаролик, иқтисодий, маъмурий ва жиноят ишларини юритишда адвокатлар томонидан малакали юридик ёрдам кўрсатишда талаб қилинади.

Адвокат танланган ихтисослик йўналишларидан қатъи назар, ҳуқуқий масалалар бўйича маслаҳатлар ва тушунтиришлар, қонун ҳужжатлари юзасидан оғзаки ва ёзма маълумотномалар бериш, ҳуқуқий хусусиятдаги аризалар, шикоятлар ва бошқа ҳужжатларни тузиш, давлат органларида (суд органларидан ташқари), жисмоний ва юридик шахслар

олдида вакилликни амалга ошириш, тадбиркорлик фаолиятига юридик хизмат кўрсатиш ҳуқуқий эга.

Ҳар бир адвокат тегишли ихтисосликни мустақил танлаш ва у бўйича белгиланган тартибда малака имтиҳони топшириш ҳуқуқига эга [9].

Шунингдек Ўзбекистон Республикасининг Адвокатура тўғрисидаги қонунининг 5-моддасида адвокатлик фаолиятининг турларидан бири сифатида адвокат тадбиркорлик фаолиятига юридик хизмат кўрсатиши белгиланган. Бундан ташқари адвокат шартномавий-ҳуқуқий асосда давлат органларининг, ҳўжалик бошқаруви органларининг, давлат корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг юридик хизмати ходими сифатидаги фаолият юритиши мумкинлиги Қонуннинг 3-моддасида мустаҳкамлаб қўйилган.

Шунингдек адвокат қонун ҳужжатларида ман этилмаган бошқа турдаги юридик ёрдам ҳам кўрсатиши мумкин.

Адвокатлар бугунги кунда ўз фаолиятини фақат суд залида ёки офисда эмас, балки тадбиркорларга юридик хизматларни кўрсатиш орқали ҳуқуқий ёрдам беришда эркинлик ҳамда имкониятларга эга ҳисобланади.

Адвокатларнинг тадбиркорлик субъектларига юридик ёрдам кўрсатиш фаолияти юзасидан биргина Самарқанд вилоятида амалга оширилаётган ишлар кўламини муҳокама қиладиган бўлсак, вилоят адвокатлари томонидан 2017 йил доирасида 20 мингдан ортиқ юридик ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги шартномалар имзоланиб, жисмоний ва юридик шахсларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимоя қилинган, шунингдек 5 мингга яқин оғзаки маслаҳатлар берилиб, 1200 нафар тадбиркор ва тадбиркорлик билан шуғулланиш истагини билдирган фуқароларга локал ҳужжатлар тайёрланган [10].

Адвокат томонидан юридик хизмат кўрсатишнинг қуйидаги бир неча йўналишларини келтириб ўтиш мумкин:

– Корхона маслаҳатчиси – унинг асосий фаолият кўлами корпоратив муносабатлар жараёни билан узвий боғлиқ бўлиб, бунда консултант мижозга корпоратив бошқарувни ташкил этиш ва уни амалга оширишга, шунингдек юзага келган низоларни ҳал этишга ёрдам беради ҳамда аниқ белгиланган, қисқа муддатли иш вақти давомида фаолият кўрсатади. Бундан ташқари маслаҳатчи ўзининг ҳуқуқий нуктаъи назарини корхона учун муайян қарорлар қабул қилиш жараёнида бошқарувчи раҳбар ёки менежерларга тақдим этиш билан бир қаторда шартномалар ҳамда локал ҳужжатларни тузишга кўмаклашади.

– Шартнома бўйича маслаҳатчи – мазкур жараёнда консултант ҳўжалик юритувчи субъектлар томонидан шартномавий ҳуқуқий муносабатларга киришиш жараёнида иштирок этиб, тарафларларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини бирдек ифода этишга қаратилган шартнома лойиҳаларини шакллантириш вазифасини амалга оширади. Бунда у шартномада белгиланган ҳар бир қонданнинг тарафларга тўғри тушунтирилиши, амалдаги қонунчиликка мувофиқ келиши ҳамда манфаатдор субъектларнинг шартнома интизомига риоя этишлари учун маъсулиятни ўз зиммасига олади.

– Меҳнат муносабатлари бўйича маслаҳатчи – корхона, муассаса ва ташкилотларда меҳнат фаолиятини амалга ошираётган ходимларга ва иш берувчиларга касаба уюшмалари ёхуд иш берувчилар манфаатини ифода этувчи ўзга ташкилот вакили

сифатида иш берувчи ва ходимлар ўртасида тузилган меҳнат шартномалари матнининг тўғрилиги иш берувчи ва ходимлар ўртасидаги меҳнат муносабатларини ҳуқуқий томонлама тўғри йўлга қўйилиши, жумладан, меҳнат муҳофазаси, меҳнат интизоми ва ходимларнинг мажбурий меҳнатга жалб қилинмаслиги ҳолатларини ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солинишига жавобгар бўлади. Шунингдек, корхона ва иш берувчи ўртасида низо келиб чиқадиган бўлса, судда корхона манфаатларини ҳимоя қилиш вазифасини амалга оширади [11].

Тадбиркорлик субъектларига кўрсатиладиган юридик хизматларининг асосий мазмуни эса адвокатлар томонидан уларнинг бизнес юритиш фаолиятини ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш, бунда иш берувчи ва ходимлар ўртасидаги меҳнат-ҳуқуқий муносабатларнинг қонуний тарзда йўлга қўйилишини назорат қилиш, шартнома лойиҳаларини тайёрлаш ва уларни тадбиркорлик субъектлари ўртасида расмийлаштириш билан боғлиқ жараёнга раҳбарлик қилиш, иқтисодий низоларда манфаатдор тарафнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, шунингдек тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишда келиб чиқадиган бошқа муаммоларни бартараф этишда юридик ёрдам бериш билан ифодаланади.

Тадбиркорлик субъектлари уларнинг фаолият олиб бориш қўлаидан қатъий назар, бизнес юритиш жараёнида турли хилдаги ҳуқуқий муаммоларга дуч келиши мумкин. Ушбу муаммоларни бартараф этиш учун айрим бизнес субъектлари ҳуқуқий вазиятни тушуниш ва тўғри ечим олиш мақсадида адвокатлар билан маслаҳатлашади. Адвокатнинг вазифалари бизнесда иштирок этиш даражасига қараб ўзгариб туради.

Бизнес-консультант адвокатлар одатда меҳнат қонунчилиги, иш ҳақи ва вақти, лицензиялаш ва маъмурий ҳуқуқни ўз ичига олган турли шаклдаги бизнес муносабатларида ҳуқуқий маслаҳат беради. Шунингдек ташкилот раҳбари консалтинг ҳуқуқшуносига ходимларни ишқа қабул қилиш ҳамда уларни лавозимидан озод қилиш масалалари хусусида ҳуқуқий маслаҳат сўраб мурожаат қилиши мумкин.

Яна шунини ҳам таъкидлашимиз жоизки, адвокатлар кўпинча компанияларни суд ишларини юритишда компания номидан иштирок этадилар. Мисол учун, агар ходим камситиш ёки меҳнат қонунчилигини бузилиши ҳақида судга даъво аризаси киритилса, адвокат компания номидан вакил сифатида судда қатнашиб, унинг манфаатларини ифода этади. Бундан ташқари адвокат компаниянинг собиқ мижозлари ёки унинг бизнес ҳамкорлари ўртасида вужудга келган иқтисодий низоларда ҳам иштирок этади ҳамда низоли масалани чуқур таҳлил қилиш, далилларни тўплаш ва тақдим этиш ишларини бажаради.

Консалтинг хизматларини кўрсатувчи адвокат ташкилот фаолияти учун зарур бўлган локал ҳужжатларни тайёрлаб бериши мумкин, улар жумласига: меҳнат шартномалари, компания ва унинг мижозлари ўртасидаги ёзма шартномалар ҳамда бошқа ҳужжатлар кирди. Шу билан бир қаторда адвокатлар компаниянинг бизнес операцияларини амалга ошириши учун зарур бўлган лицензиялар ва суғурта полисларини расмийлаштиришга қаратилган ҳужжатларни тайёрлаш, компания номидан касаба уюшмалари раҳбарлари билан музокараларни амалга ошириш, йўлланган мурожаатларга жавоб бериш вазифаларини ҳам амалга оширадilar [12].

Бундан ташқари адвокат томонидан тадбиркорлик субъектларига кўрсатиладиган юридик хизматлар доирасида қуйидагиларни ҳам ажратиб кўрсатиш мумкин: арбитраж судларида ташкилотларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш, дебиторлик қарзларини ундириш билан боғлиқ чораларни кўриш, шартномалар, мулк ҳуқуқи масалалари, давлат органлари ва уларнинг мансабдор шахслари билан алоқадор доирадаги низоларда қатнашиш, ташкилот бошқарув органларининг оптимал схемасини ишлаб чиқиш, компаниянинг таъсис ҳамда ички ҳужжатларини расмийлаштириш, инвестиция лойиҳалари, қимматли қоғозлар бўйича битимлар, кўчмас мулк объектларини кўриш, реконструкция қилиш, шу жумладан капитал қурилишда иштирок этиш бўйича битимларни ҳуқуқий қўллаб-қувватлаш юзасидан ҳуқуқий маслаҳат бериш кабиларди [13].

Қайд этиш жоизки, Ўзбекистон Республикаси “Адвокатура тўғрисида”ги Қонунининг 5-моддасига мувофиқ ҳуқуқий масалалар бўйича маслаҳатлар ва тушунтиришлар, қонун ҳужжатлари юзасидан оғзаки ва ёзма маълумотномалар бериш адвокатлик фаолияти турларидан бири ҳисобланади [14], бунинг учун лицензия олиш талаб этилади. Бироқ яқин кунларгача амалиётда юридик маслаҳат бериш ва консалтинг фаолиятини фарқлаш мушкул ҳисобланарди. Шу сабабли ушбу қоидага кўпинча риоя этилмай келинган, юқорида назарда тутилган ҳужжат эса мазкур зиддиятларни бартараф этишга қаратилганлиги билан аҳамиятлидир.

Адвокатларнинг тадбиркорлик субъектларига корпоратив юридик маслаҳатлар ва юридик хизматларни кўрсатиш ёки давлат органлари ва муассасаларида юридик хизмат кўрсатишга жалб этиш, шу билан бир қаторда адвокатларнинг тадбиркорлик фаолиятига ҳуқуқий ёрдам кўрсатувчи алоҳида ташкилий-ҳуқуқий шаклини жорий қилиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 31.07.2018 й., 06/18/5483/1594-сон /<http://www.lex.uz/docs/3107036>
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 12 майдаги “Адвокатура институти самарадорлигини тубдан ошириш ва адвокатларнинг мустақиллигини кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5441-сон Фармони // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 14.05.2018 й., 06/18/5441/1210-сон / <http://lex.uz/docs/3731060>
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Адвокатура институти самарадорлигини тубдан ошириш ва адвокатларнинг мустақиллигини кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2018 йил 12 майдаги ПФ-5441-сон Фармонини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 17 августдаги 675-сон қарори билан тасдиқланган “Тижорат ташкилотлари томонидан юридик маслаҳат хизматларини кўрсатиш тўғрисида” Низом // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 18.08.2018 й., 09/18/675/1885-сон / <http://lex.uz/docs/3908401?query=%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%BE>

4. Goldsborough Reid. "How to Hire a Web Consultant." Link-Up. 17.09.99.

5. Adams Joan. "Do's & Don'ts of Hiring Consultants." Supply House Times. 05.03.05.

6. Teichgraeber Tara. "What to Look For: E-Commerce Consultants". Dallas Business Journal. 14.07.2000.

7. Zahn David. The Quintessential Guide to Using Consultants. HDR Press, Inc., 12.01.04.

8. Буробин В. Коммерциализация адвокатуры - благо для ее развития // Российская юстиция. 2010.- №3.

9. "Адвокатлик фаолиятини лицензиялаш тўғрисида"ги Низом // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 26.10.2017 й., 09/17/873/0180, 23.12.2017 й., 10/17/1001/0447-сон; 23.01.2018 й., 09/18/34/0605-сон, 18.08.2018 й., 09/18/675/1885-сон / <http://www.lex.uz/acts/1455562>

10. Sobirov R. Tadbirkorlikni huquqiy himoya qilish va qo'llab-quvvatlash. // Jamiyat. 08.01.2018. №5.

11. Elizabeth Reign. "Types of legal consulting jobs". The Payoner Blog. 24.04.13.

12. Плоскова А., Воронцов Д. Юридический консалтинг // Финансовая газета. Региональный выпуск, 2008. №13.

13. Тетелюхин И. Идеальный договор на оказание услуг консалтинга // Консультант, 2007, №15.

14. Ўзбекистон Республикасининг "Адвокатура тўғрисида"ги Қонуни // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 12.10.2018 й., 03/18/497/2044-сон; 16.01.2019 й., 03/19/516/2484-сон / <http://lex.uz/docs/54503>

Б.Топилдиев,

ТДЮУ "Фуқаролик ҳуқуқи" кафедраси доценти, ю.ф.н.

ИШОНЧЛИ БОШҚАРУВЧИ ТОМОНИДАН МУАЛЛИФНИНГ МУТЛАҚ ҲУҚУҚЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Аннотация: Мақолада Ўзбекистон Республикаси фуқаролик қонунчилиги асосида ишончли бошқарувчи томонидан муаллифнинг мутлақ ҳуқуқларини амалга ошириш масалалари таҳлил этилган, тегишли таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: мутлақ ҳуқуқ, муаллиф, тадбиркор, ишончли бошқарувчи, мулк.

Аннотация: В статье были проанализированы вопросы осуществления исключительных прав автором со стороны доверительного управляющего на основании гражданского законодательства Республики Узбекистан, разработаны соответствующие предложения и рекомендации.

Ключевые слова: исключительное право, автор, предприниматель, доверительный управляющий, ответственность.

Annotation: Article analyses matters of implementation of the exclusive rights of the author from the trustee on the basis of the civil legislation of the Republic of Uzbekistan, develops the relevant proposals and recommendations.

Key words: exclusive right, author, businessman, trustee, property.

Бугунги кунда тадбиркорлар синфи тобора кенгайиб бораётган бир шароитда фуқаролик-ҳуқуқий шартномаларнинг ўрни ва аҳамияти ортиб бормоқда. Иқтисодиётнинг тобора жадал суръатларда ривожланиб бориши тадбиркорлар ўртасидаги муносабатларнинг янада кенгайишига олиб келмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 7 февраль 2017 йилдаги ПФ-4947-сонли "Ўзбекистон Республикасининг янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида"ги Фармонида ҳам 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида мамлакатимизда юридик ёрдам ва хизматлар сифатини тубдан яхшилаш учун қонун устуворлигини таъминлаш механизмларини янада тақомиллаштириш каби асосий вазифалар белгиланди.

Фуқаролик кодексининг 849-моддасига мувофиқ, мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси бўйича бир тараф (бошқарувнинг муассиси) иккинчи тарафга (ишончли бошқарувчига) мол-мулкни муайян муддатга ишончли бошқарувга топширади, иккинчи тараф эса ушбу мол-мулкни бошқарувнинг муассиси ёки у кўрсатган шахс (фойда олувчи) манфаатларини кўзлаб бошқариш мажбуриятини олади. Ушбу нормада қонун чиқарувчи томонидан ишончли бошқариш шартномаси конструкцияси бўйича мол мулкни топширилишини назарда тутди.

Фуқаролик кодексининг 851-моддасида эса, ишончли бошқариш объектлари корхоналар ва бошқа мол-мулк комплекслари, кўчмас мулкка мансуб бўлган алоҳида объектлар, қимматли қўғозлар, **алоҳида ҳуқуқлар** ва бошқа мол-мулкдан иборат бўлиши мумкин. Бу ўринда қонун чиқарувчи томонидан "алоҳида ҳуқуқларни" ишончли бошқариш объектлари жумласи-